

СКУПИЙ ЗАХІД ЗАПЛАТИТЬ ДВІЧІ, БО НЕ ВЧИТЬСЯ В ПОЛЯКІВ

Після того, як підпорядкований українському полковнику Марку Безручку гарнізон Замостя в серпні 1920 року зупинив кінну армію Будьонного, врятувавши таким чином Варшаву від вторгнення до неї червоного московського війська, для українсько-польської військової коаліції випадав дуже вдалий шанс остаточно похоронити плани Кремля щодо завоювання Європи. Це найпершим зрозумів більшовицький ватажок Ленін, тому він для порятунку своєї влади вирішив запропонувати Польщі (як у 1918 році Німеччині) більші територіальні поступки, ніж було домовлено Варшавським договором між Другою Річчю Посполитою й Українською Народною Республікою.

І керівник Польщі Юзеф Пілсудський не встояв перед заманливими обіцянками Леніна і тиском свого оточення – між Варшавою й Москвою розпочалися переговори про новий територіальний розподіл, де вже фігурували білоруські терени і Вільно з околицями. Водночас Польща відмовилася постачати Армії УНР боєприпаси й амуніцію, що суперечило духу вищевказаної союзницької угоди.

У листі Голови Директорії та Головного Отамана військ УНР Симона Петлюри від 8 листопада 1920 року до Пілсудського висловлюється сердечна подяка за вітання і високу оцінку бойових дій української армії, але його хвилює те, як складеться її доля, тому що немає набоїв до рушниць у належній кількості. Тож найперше, з чим хотів би Петлюра звернутися до Пілсудського, це – справа про набої, аби поляки передали їх армії УНР. По-друге, він про-

сить не чинити перешкод у справі транспортування через Польщу закуплених у Німеччині боєприпасів.

Але коли Петлюра ознайомився з проектом польсько-московського Ризького договору, „цим витвором дипломатичної мудрости», як він напише, для нього стало очевидним, що «Україні прийдеться провадити дуже ризиковану боротьбу на очах у Європи, яка в позі Пілата буде дивитись «на схід».

В ім'я державних інтересів і майбутнього Польщі й України Петлюра все ще просить налагоджувати приятні відносини, бо, мовляв, силою ніхто не візьме України, а жити з нею дружно, справді по-братерськи, можна лише шануючи її національно-державні права. Однак позитивного відгуку на заклик про допомогу не було. Тому московські більшовики, за споминами генерал-хорунжого Костянтина Смовського, «обливали» з польськими старшинами «союз зброї» й «перемогу ... над розділенням України». І згідно з укладеним договором польські частини з 24 години 19 листопада мали відійти на свій кордон з теренів українського Поділля як з «русской советской территории».

Тоді поляки відступаючі українські частини вже називали бандами, що змусило того ж Смовського гнівно кинути їхнім п'яним командирам: «То не банда, а українське військо, вояки, що воювали за вашу вольність, бо ж нашу вольність ви продали большевикам, і тепер свою ганебну зраду ви обливаєте водою». А сотник Марушенко додав: «Наші нащадки цієї кривди не забудуть! Ви зрадили

свого союзника, але буде час ще, коли ці червоні кати господаруватимуть у вашій столиці – Варшаві».

Відтак «Армія, розстрілявши набої, одступила, щоб зберегти свою єдність, а в майбутньому боєздатність». На польській території їй було гарантовано перебування згідно міжнародного права. Однак одразу ж на Збручі поляки обіцяного не виконали, обеззброївши частини армії УНР та інтернувавши їх за колючі дроти.

Західний світ тоді так і не усвідомив значення України для власного цивілізаційного поступу. Його лідери не зрозуміли застереження Симона Петлюри, що «всі держави, утворені після 1917 року на території бувшої Росії, не мають шансів на тривке існування і будуть завжди загроженими, поки на півдні бувшої імперії не організується і в силу не увійде незалежна держава українського народу. Тільки вона одна, як найсильніша численністю свого населення, матеріальними ресурсами і мілітарною відпорністю, може бути базою, підставою більш-менш незахищеного життя державних новотворів, з бувшої Росії організованих. Тільки повстання і зміцнення цієї держави може фактично вирішити долю Росії і привести до остаточного та безповоротного поділу її».

Однак замість того, щоб зрозуміти автохтонне українство, Захід пішов на співпрацю з більшовицькою Москвою. І вона одразу ж розпочала підготовку до майбутнього поділу Європи, використовуючи українців з партквитками РКП. Групи українських комуністів, які існували в Німеччині, 2 березня 1921 року були об'єднані в одну партійну організацію на програмних положеннях КП (б) У, якій доручалася на тому етапі головна місія – охопити впливом робітничі колонії галичан у Німеччині – Бремені, Гемелінгені й Дельменхорсті, яких там нараховувалося близько шести тисяч.

Спеціальні пропагандисти були відправлені до Чехословаччини, котрі мали обробляти інтернованих галичан для виїзду до УСРР. Для розробки генерального плану діяльності українських більшовиків у Європі до Берліна прибув уповноважений Комінтерна для ведення партійної роботи в Східній Галичині Ясінський. Протягом трьох днів березня 1921 року під його керівництвом у Берліні відбувалася спеціальна конференція, яка ухвалила конкретні рішення щодо поширення комуністичних ідей в Східній Галичині, яку було передано Польщі:

«1. Получити існуючі тепер закордонні комуністичні групи, заінтересовані роботою в Східній Галичині, а саме берлінську групу комуністів України і віденський комітет Комуністичної партії Східної Галичини задля спільної роботи в Східній Галичині.

2. Створити спільний керівний орган із осідком у Відні (до остаточного порозуміння щодо складу цього органу берлінська група комуністів України висилає свого делегата до Відня).

3. Виділ керівного органу має : а) негайно нав'язати контакт із Східною Галичиною, щоби підняти там роботу; б) витворити кадри партійних робітників поміж емігрантів, зокрема з-поміж інтернованих українців-галичан у Чехословаччині, та зорганізувати в Чехії пропаганду; в) видати партійний український орган з метою пропаганди комуністичної думки в краю і на еміграції.

УВАГИ: до а) – вислати одного товариша до Галичини; до б) – зорганізувати курси для майбутніх партійних працівників і зорганізувати комгурток у Чехії; до в) – платформа часописи.

4. Нав'язати контакт із партійними організаціями і чинниками, які на підставі своїх мандатів можуть допомогти в роботі в Східній Галичині».

Чого добилася Москва в міжвоєнний період – найкраще зрозуміли поляки у серпні 1939 року, коли їхню Річ Посполиту, як і всю Європу, поділили в кремлівському кабінеті Сталіна. Бо вже не було, завдяки і їхнім старанням, Української незалежної держави, котра могла б зупинити навалу зі сходу, як це було протягом багатьох тисячоліть.

А сьогодні така Українська держава є – це поляки остаточно усвідомили після 24 лютого 2022 року. Тому, зрозумівши недалекоглядність своїх політиків понад сто років тому, й кинулися допомагати Україні – рятують і себе, і всю Європу! Відкинувши озвучені уже покійним Жириновським московські пропозиції щодо чергового поділу України, за яким усі наші землі за Збручем і Дністром дісталися б знову сусідам. Бо зрозуміли, що це пастка на зразок 1920 року, з якої поляки не вибралися 1939. І там тепер категорично не хочуть згадувати про недавні часи, щоб замість свого (навіть комуніста) Станіслава Кані прийшов до них знову «русский Ваня».

Але не всі наші найближчі сусіди усвідомлюють це, маючи слабку пам'ять, відтак відмовляючи в збройній допомозі Україні, а чужу – блокують на своїх кордонах. Особливо страждає на історичне безпам'ятство Угорщина – там уже забули про радянські танки в Будапешті в 1956 році, а потім на півстоліття заселила чужої армії, яку треба було годувати.

Не всі пам'ятають про це і в Німеччині, де є певні сили, які довго роздумують щодо підтримки України сучасною зброєю і в достатній кількості. А Швейцарія, очевидно, сподівається на те, що навіть за нового переходу так званої другої армії світу через Альпи й повного опанування Москвою європейського континенту вона зможе зберігати свій нейтралітет. Тому й утилізує ракетне озброєння, котре могло б навіть продати для захисту українського неба.

Багато хто не знає історії і за океаном. Знаходяться там політики, котрі не знають нашої народної приказки, котра в різних варіантах прижилася у всіх: скупий платить двічі. Тож усвідомлюючи загрозу московської агресії для всього людства (а заокеан нікуди від неї не сховається!), відміряють нам необхідну допомогу невеликими порціями, ніби підганяючи під еквівалент пролитої крові українськими воїнами.

Мабуть, думають так, як мислили американські політики в 1920 році, коли думали, що Москва не дотягнеться до них ніколи. Бо відмахнулися від того, що контролювана нею робота українських комуністів у Німеччині розгорталася не тільки для Європи. Саме ці московські холуї засновували у Берліні комуністичну партію... США.

Між іншим, український повстанський отаман в часи Другої світової війни Тарас Бульба-Боровець узагалі вважав, що «від 1933 року США є фактично прокомуністичною державою, бо врятувала Сталіна від шибениці, закріпила його владу та володіння Москви над половиною світу, а сьогодні не чинить дійового спротиву опануванню Москвою решти людства». Це була не «помилка» американських урядів, підсумовував він, а «генеральна лінія Вашингтона, яка наставлена на мир, дружбу та співпрацю».

Але так було тоді, коли радянські ракети ще не діставали Вашингтона, Нью-Йорка, Лос-Анджелеса, Сан-Франциско... Тепер же ситуація змінилася. Тож американцям, як і європейцям, зрештою, всьому світові, треба вчитися в поляків, котрі допомагають захищати не тільки прагнення українців до свободи, а й своє майбутнє.

Володимир СЕРГІЙЧУК,
доктор історичних наук, професор